

Ko 'etau fa'unga ki he mo'ui lelei mo e ngaahi faingata'a'ia

Mo'ui lelei 'a e kakai 'i he ngaahi feitu'u tuku'uta

'Oku fehangahangai 'a e ngaahi komiuniti 'i he ngaahi feitu'u tuku'uta mo ha ngaahi pole tu'upau ki he mo'ui lelei 'a ia 'oku 'ikai fa'a 'inasi ai 'a e ngaahi komiuniti ofi ange ki he tukui kolo lalahi. 'Oku mahu'inga ke 'ilo mo fakatokanga'i 'e he fa'unga ki he mo'ui lelei mo e ngaahi faingata'a'ia 'a e ngaahi pole ni 'i he taimi 'e ngae ai 'eni 'i he kaha'u.

Ko e ha 'a e me'a 'oku liliu? Ko e ha hono 'uhinga?

'Oku fa'a faingata'a ki he ngaahi komiuniti tuku'uta ke ma'u fakahangatonu atu ha tauhi fakafaito'o, tautautefito ki he tauhi mataota'o mo e fakafalemahaki. 'I he ngaahi feitu'u 'e ni'ih, 'oku lava foki ke faingata'a pe ke ma'u atu ha sevesi tefito ia ki he mo'ui lelei. Tanaki atu ki ai, ko e 'ikai fu'u sai 'a e 'initaneti mo e ngaahi nāunau faka'ilekitulonika 'e lava ke faingata'a ange ai ki he kakai ke nau leva'i pe 'a honau tauhi pe ma'u atu ha ngaahi founa tauhi kehe 'oku 'ata atu ki he kakai kehe. 'Oku kaunga kotoa 'eni ke toe faingata'a 'ange ai ke ma'u atu ha ngaahi ola lelei ma'a e ngaahi fa'unga kakai 'oku nau nofo 'i he ngaahi feitu'u tuku'uta.

Ko e lahi 'o e ngaahi liliu ki he fa'unga ngae ki he mo'ui lelei 'e hoko ai ha ngaahi liliu lelei ki he ngaahi ola ki he mo'ui lelei 'a e ngaahi komiuniti tuku'uta. Hangē ko 'eni:

- ko hono fokotu'u ko ia 'o ha Māori Health Authority (Ma'u Mafai ki he Mo'ui Lelei 'a e Kakai Mauli) te ne 'oatu ai ha tokoni lahi ange ki he ngaahi komiuniti Maui 'i he ngaahi feitu'u tuku'uta ke nau fo'u mo tauhi ha ngaahi sevesi kaupapa Māori (fakalele 'o fakatatau ki he ngaahi founa ngae 'a e kakai Mauli)
- ko e hiki atu ko ia ki ha sipinga fakafekau'aki fakafeitu'u 'e fakapapau'i ai 'e toe lelei ange 'a hono fokotu'utu'u 'o e fuofua tauhi mo e tauhi 'i he komiuniti 'i he ngaahi feitu'u tuku'uta ke fakalato 'a e ngaahi fiema'u mo e ngaahi me'a 'oku fakamu'omu'a fakafeitu'u
- ko e nga'unu atu ko ia ki ha ngaahi falemahaki mo e tauhi mataotao fakafekau'aki fakafeitu'u 'e fakalakalaka ai ki mu'a 'a e faitatau 'o e ma'u atu 'o e ngaahi sevesi ni ma'a e ngaahi fa'unga kakai 'oku nau nofo 'i he ngaahi feitu'u tuku'uta 'i he kotoa 'o e fonua
- ko e toe lahi ange ko ia 'a e tokanga ki hono ngae'aki 'o e tekinolosi ke poupu ki ha tauhi lahi ange 'oku fakahoko faka'ilekitulonika atu, 'e faingofua ange ia kiate kinautolu 'oku nau nofo 'i he ngaahi feitu'u tuku'uta ke nau ma'u atu ha tauhi mataotao 'i he taimi te nau fiema'u ai ia.

‘E fōtunga fēfē ia ‘i he kaha‘u?

‘E hokohoko atu pē ‘a e ngāue atu ki he ngaahi komiunitī tūku‘utá ha kau ngāue taukei fakapolofesinale ki he mo‘ui lelei. Ko e kau ngāue fakapolofesinale ko ‘eni ki he mo‘ui lelei ‘e toe lelei ange ‘a hono faipoupoua kinautolu ke nau fakahoko atu ha tauhi lahi ange ‘i he komiunitī pea ko e tauhi ko ‘ení ‘e fo‘u takatakai ia ‘i he ngaahi fiema‘u mo e ngaahi me‘a ‘oku fakamu‘omu‘a ‘e he ngaahi komiunitī tūku‘utá. ‘E kau ‘i heni ha tokanga lahi ange ki hono ngāue‘aki ‘o e tekinolosiá ke fakahoko atu ‘aki ha tauhi faka‘ilekitulōnika ‘i he taimi ‘oku taau ke fakahoko ai ‘ení. ‘E toe fakahoko atu foki ‘a e tauhi ‘i he komiunitī ‘i ha founa mā‘opo‘opo ange koe‘uhí ke lava ‘a e kakaí ‘o fenga‘unuaki holo mo ‘enau fakamatala ki he mo‘ui lelei ‘i he vaha‘a ‘o e ngaahi sēvesí.

‘I he taimi ‘oku fiema‘u ai ‘e he ngaahi komiunitī tūku‘utá ha tauhi fakafalemahaki pe mataotao, ‘e toe mahino lahi ange mo faitatau ‘a e ngaahi sēvesi ke nau ‘amanaki te nau lava ‘o ma‘u atú, pea mo e feitu‘u ‘e lava ke fakahoko atu ai ‘a e ngaahi sēvesí ni.

Ko e hā ‘a e me‘a ‘oku hoko mai ‘i heni?

‘Oku kei toe lahi ha ngaahi palani ngāue fakaikiiki ange ke fakahoko felāve‘i mo e founa ‘e ngāue ai ‘a e fa‘unga ngāue fo‘ou. ‘E kau ‘i heni ‘a e fengāue‘aki mo e kau ngāue fakapolofesinale ‘i he ngaahi tūkui kolo ki ‘utá, kinautolu te nau faka‘aonga‘i ‘a e ngaahi sēvesí, kāingá, mo e ngaahi komiunitī, ‘i he ngaahi tafa‘aki hangē ko e:

- founa te mau lava ‘o toe fakafekefeka ange ai ‘a ‘etau kau ngāue ‘i he ngaahi feitu‘u tūku‘utá ke fakapapau‘i ‘e tu‘uloa ‘a e tauhi
- founa te mau fakapapau‘i ai ‘oku fo‘u ‘a e ngaahi kupu fekau‘aki ki he fuofua tauhi mo e tauhi ‘i he komiunitī ke nau fakalato ‘a e ngaahi fiema‘u ‘a e ngaahi komiunitī tūku‘utá
- founa ke faka‘aonga‘i ai ‘a e ngaahi tekinolosiá faka‘ilekitulōniká ke fakalelei‘i‘aki ‘a e ma‘u atu ‘o e tauhi fakafaito‘ó ma‘á e ngaahi komiunitī tūku‘utá.

Fie ‘ilo ki ha fakamatala lahi ange?

‘Oku ‘i ai ha fakamatala lahi ange felāve‘i mo e ngāue mo e fakalakalaka ‘oku hoko ‘i he ngaahi liliu ki he fa‘unga ngāue ki he mo‘ui lelei ‘i he uepisaiti ‘a e DPMC ‘i he malumalu ‘o e ngāue ‘a e Transition Unit:

www.dpmc.govt.nz/our-business-units/transition-unit